

Амир Темур (1336-1405) Тўркистан ўлкесин оёнерментшилик, илим-пән хәм мәденияти раўажланған мәмлекетке айландырыўда ўлкен ўлес қосқан уллы мәмлекетлик искер Амир Темур әдеп-ақыл, ийман, исеним, тәлим-тәрбияда өзи де жетикликке, қурамалылықка ерискен уллы данышпанлардан бири. Ол: «Хәр кимнен кеңес алдым. Хәр кимнен пикир үйрендим, қайсы бири пайдалырақ болса, оны кеўил ғәзийнесинде сақлап, қоллана билдим», - деп жазады. Буның менен Сақыпқыран хәмме бир-бири менен қарым-қатнасқа кириссин, қарым-қатнас процесинде инсанлар бир-бири менен өз-ара пикир алмасыўы хәм зәрүр пикирди керек жеринде қолланыўы мүмкин екенлигин атап өтеди. Уллы әскербасының нәсият етип бизге қалдырған мийрасы ойласып, анализ етиў, пикир жүритиў хәм логикалық жактан дурыс қарар шығарыўдың тийкарғы факторы есапланады. Алишер Науаый (1441-1501) түркий халықлар руўхый дүньясын байытыўда, дүнья мәдениатын раўажландырыўда ўлкен хызмет көрсеткен ойшыллардың бири. Науаый дәретиўшилиги терең бир тениздің өзи, бул тенизге халық турмысы түрли тараўлардан ағып келеди, ўлкен дәрьяларға айланып және халықтың өзине қайтады. Халық турмысы, инсан шахсының бирде бир өзгешелиги жоқ, уллы ойшыл дыққатын өзине тартпаған болсын, яғный инсан ойлаўы ҳаққында да «Фархад хәм Шийрин» дәстанында мынадай деп жазады:

«Хар ишки қилмиш одамизод,
Тафаккур бирла билмиш одамизод».

Солай етип, Алишер Науаый инсан ойлаўының уллы қудиретке ийе екенлигин атап өтеди. Оның «ақыллы» хәм ақылсыз адамлар ҳаққында берген пикирлери итибарға ылайық. Уллы бабамыз Алишер Науаый шығармаларында бул түсиникти 27 орында қолланып, оның 27 дәрежеси хәм 27 сыпатты ҳақында пикир жүриткен. Тийкарынан, хәр қыйлы ақыл-сыпатлары төмендегиче характерленген: ақыл ақыллы-сергек сана ийелери; пикир- тәжирийбели, ақыл толқыны, саналы адам, ақыл критериясы –сана, ақыл өлшеуи, тәрзиси, ақыл инженерлери- данышпанлар, алымлар, билимданлар; ақыл алдында –саналы түсиниў бойынша, ақылый эгоист-өткир, сезгир, нәзик ақыл хәм

тағы басқалар. Мине, уллы данышпан ақылдың усындай рәнбәрән тәреплерин ажыратып, олар тийкарында улыўма еки тайпалы ақыл ийелери болыўы мүмкин екенлиги ҳаққында жуўмақ шығарыўға имкан береді. Биринши; ақыл инсанға пайда келтириўи, өз ийесин де бахытлы қылса, екінши;керисинше, өз мәпи жолында ғана ақыл ислетип, өзгелерге зыян жеткизеди.

Абдулла Авлоний (1878-1934) «Пикир тәрбиясы деп жазады Авлоний «Түркий гулистон ёхуд ақыл» - шығармасында устазлардың дыққатларына сүйенген, хўжданларына жүкленген ўазыйпа есапланады. Пикир инсанның шарапатлы, ғайратлы болыўына себеп болады. Себеби, пикирдің күши, зийнети кеңлиги авторға да байланысly. Тәбийий баланың пикирлеў қудирети тәрбияшының өзиниң пикирлеў хәм умтылыў шеңбери, дәрежеси менен де байланысly. Авлоний баланың пикирин өсириў мәселесине айрықша итибар менен қарайды, оған айрықша бап ажыратып дәлийллеп көрсетеди.

«Пикир егер жақсы тәрбия тапса,
Қылыш алмастан да болар өткир.
Пикирдің айнасын тат басса,
Руўхы раўшан, замир болар нурсыз».

Пикирлеў зийреклигин ийелеў, әхмийетли пикирлерге қарай умтылыў демек. Солай екен, ақыллы адамның ақылсыз болыўы қыйын. Авлоний бул түсиниклерди жақын бирикте көреді. Абдулла Авлонийдің пикиринше, саламат пикир, жақсы ақыл, илимге ийе болыўы ушын денени тәрбия қылыў керек: «Дене тәрбиясының пикир тәрбиясына да жәрдеми бар. Дене менен руўх екеўи бир шапанның оң териси сыяқлыдур» дейди.

Солай етип, Шығыстың уллы ойшыллары ойлаў, пикирлеў ҳаққында өзлериниң әжайып пикирлерин билдирип өтеди, олардың бундай руўхый мийрасы олар жасаған дәўирде илим пәннің раўажланыўы ушын жүдә ўлкен ўлес болып қосылып, тап ҳәзирги күнге шекем өзиниң бийбаха екенлигин жоғалтқан жоқ. Олардың жоқарыда қысқаша болса да келтирип өткен ибратлы пикирлери мақаламыздың тийкарғы мазмунын қурайды.

Әдебиятлар

1. Каримов И.А. Баркамол авлод -Ўзбекистон тараққийетиниң пойдевори. - Тошкент: «Шарқ», 1997. 63-б.
2. Авлоний А. Түркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Тошкент: «Ўқитувчи», 1992, 160-б.
3. Байрамов А.С. Динамика развития самостоятельности и критичности мышления у детей младшего школьного возраста. Автореф. дис ... доктора псих. наук. -Баку: 1968.
4. Беруни Абу Райхон. Избранные произведения. -Тошкент: 1957. т 1. -С. 487.
5. Каримова В.М., Суннатова Р.И., Тожибаева Р.Н. Мустақил фикрлаш. - Тошкент: «Шарқ», 2000, 111- б.
6. Каримова В.М. Мустақил фикрлаш. Ўқув қўланмасы буйича машғўлотларни ташкил етиш услубийети. -Тошкент: «Шарқ», 2000, 16.

РЕЗЮМЕ

Мақолада Шарк мутафаккирлариниң ёш авлодни тарбиялашга доир бой фикрлари таҳлили берилган.Талабаларда мустақил фикрни шакллантиришда билим,қуниқма ва малакаларни ривожлантириш йўллари хақида фикрлар билдирилган. Инсон, тафаккуриниң қудрати воқеа ходисаларни бир-бири билан таккослаш,анализ қилиш орқали ажратиш мүмкин эканлиги айтылган. Бу борада уқитувчиларниң роли қатта эканлигин билдирилади.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются дидактические труды Восточных мыслителей. В основном речь идёт о полном, глубоком и качественном овладении студентами знаниями, навыками и умениями, путях подготовки к свободному их применению. Особое внимание уделяется роли преподавателя.

SUMMARY

The article deals with the didactic works of Eastern thinkers. The author studies the full, deep and qualitative mastery by students of knowledge, habits and skills, ways of training for their free use special attention is paid to the role of a teacher in this work.

EFFECTIVE STRATEGIES FOR MAINTAINING MOTIVATION

T. Koyshekenova – a senior teacher

A.Tajetdinova – a student of the 2-d course

Nukus State Pedagogical Institute

Таянч сўзлар: мотивация, аниқ мақсад, гармония ҳосил қилиш, жуфт бўлиб ишлаш, гуруҳ бўлиб ишлаш, ролли ўйинлар, аудио-визуал материаллар, ҳатоларни тузатиш.

Ключевые слова: мотивация, определённая цель, создавать гармонию, парная работа, групповая работа, ролевая игра, аудио-визуальные материалы, исправление ошибок.

Key words: motivation, true and clear aim, to create harmony, pair work, group work, role play, audio-visual materials, error correction.

In this article, we try to address some major influential theories of motivation and the role of the teacher in enhancing learners' motivation and help them to achieve progress in their language learning process.

On December 10, 2012 President of the Republic of Uzbekistan Islam Karimov signed a decree "On measures to further improve foreign language learning system". According to the decree, starting from 2013/2014 school year foreign languages, mainly English, gradually throughout the country are taught from the first year of schooling in the form of lesson-games and speaking games, continuing to learning the alphabet, read-

ing and spelling in the second year. So, teaching and learning English has been getting more and more attention. People are enthusiastic about learning English.

The role of the teacher is recognized as being highly significant in all the stages of the motivational process. As a teacher we should maintain learners' interest in teaching and learning English. There are several facets of creating initial learner motivation. B. Spolsky has divided these into five broad groups [2]:

1. Enhancing the learners' language-related values and attitudes;

2. Increasing the learners' expectancy of success;
3. Increasing the learners' goal-orientedness;
4. Making the teaching materials relevant for the learners;
5. Creating realistic learner beliefs;

Maintaining motivation is one thing to initially whet the students' appetite with appropriate motivational techniques, but unless motivation is actively maintained and protected, the natural tendency to lose sight of the goal, to get tired or bored of the activity, and to give way to attractive distractions will result in the initial motivation gradually petering out [1]. Therefore, motivation needs to be actively nurtured. The spectrum of motivational strategies relevant to this phase is rather broad and the following areas appear to be particularly relevant for classroom application:

1) *Give students a true and clear aim.* Students cannot control themselves very well, which need the teacher give them a clear aim. They are in the period of growing up both in body and in mind. They are still unstable. Sometimes students have some difficulties in knowing where to start and how to study. Therefore, teacher should give them a true and clear aim in the study process. Students have an "interest" in English only because they are driven by their fantasy and they do not have a clear aim. If they aren't guided correctly in time, they will lose interest and confidence. To avoid this, we should make them understand the social significance of learning English, for English learning is not only an individual demand, but also a national demand for the "four modernizations". With the development of our country, English is getting more and more important in our work and life. Besides, in the course of teaching English, we should make the students know it is not an easy thing to learn English well, but when they've learned it, they will find it a bridge to so much knowledge. And they will find they can enjoy so many books, if they learn English. They can make great achievements in English learning if they are interested in it. And the students no longer feel it difficult to study English. Gradually, their interest will be more and more intense.

2) *Changing the old methods of teaching.* The methods used by teachers should have effect on students' motivation. If they find it deadly boring, they will probably become de-motivated, whereas if they have confidence in the method, they will find it motivating. So, one of the main tasks for teachers is to provide interest and involvement in the subject even when students are not initially interested in it. Teachers should stimulate students' interest and motivation by using innovative pedagogical technologies.

3) *Create a harmony studying environment.* Classroom teaching is not only the process of transformation of knowledge, but also an exchange of feelings between the teacher and the students. It is often the case that the students' love of a teacher causes them to like the subject that this teacher teaches. If the teacher wants to establish a harmony study environment, he/she should create an equal relation with the students at first. Undoubtedly the teacher's attitude towards students are very important. If the teacher treats students unfairly and unequally, it will cause anxiety to student. We must make sure the classroom is a safe and pleasant place by creating an environment of a "positive self-image" among students. We must care for every student whether he is a excellent or weak one, not only for their study, but also for their spare time, and help them smooth away their difficulties.

4) *Using "Pair work" or "Group work".* One of the successful ways, if the teacher is resourceful and skilful enough, to motivate his/her students to participate in the lesson is to use "Pair work" or "Group work" appropriately. Language is best learned through the close collaboration and communication

among students. This type of collaboration results in benefits for all or both learners. In fact, learners can help each other while working on different types of tasks such as writing dialogues, interviews, drawing pictures and making comments about them, play roles, etc... While one student is good at drawing, another can be good at expressing ideas verbally; a third other student can be good at role play and imitation. Besides, some students find it less stressful, if not much comfortable to learn certain rules or usages of language from their pairs and comrades than from their teacher. Finally, communicative language teaching requires a sense of community and an environment of trust and mutual confidence which "Pair work" or "Group work" can provide.

5) *The seating of the students.* The way the students are seated in the classroom will often determine the dynamics of the lesson. Indeed, a simple change in the seating pattern can make an incredible difference to group coherence and student satisfaction, and we see many other cases where seating has a crucial element in the success or failure of the lesson. Student numbers are also going to be an issue.

6) *The Error Correction.* It is always asked whether we should correct all students' errors, whenever they occur. The reasonable answer is that if we stop at every single error and treat it with no room for errors to take place, this will lead to a gap of communication and students will be too much afraid of making mistakes. Hence, due to being too much obsessed with making errors, students will be too much reluctant to participate. Thus, teachers should be aware of when to correct errors and how to do that without any hurt and humiliation. In a learner-centered classroom, it should be better to correct errors, which students make unconsciously, whenever there is a gap of communication or when not treating the error will result in a misunderstanding of the idea expressed. Concerning the ways of how to correct errors, there are several techniques which the teacher, who is seen as the monitor, should choose from them according to the type of the error and task where the incorrect form of language occurs. Among these ways of correction we can state: self correction, peer correction and teacher correction.

7) *Role play.* This is another technique to vary the pace of the lesson and to respond to the fundamental notion of variety in teaching. Teachers are advised to use the role-play activity in order to motivate their students and to help the less motivated learners to take part in the lesson. Besides, certain tasks in the student's book are followed by a role-play activity where it becomes a necessity to undergo such an activity. As good examples of that we can state: the hide (item) and guessing game, dramatizing an interview of customer and shop assistant, doctor and patient conversation, etc...

8) *Using audio visual materials.* Our schools are equipped with various audio visual materials such as cassette recorders, videos, computers, projectors, magic boards and many others, teachers should use these materials when teaching. Indeed, they should include the appropriate material to use while planning their lessons. For instance, we should include a cassette player in a lesson based on listening, while we need to include a computer in any e-lesson or a lesson about designing a website or an internet page about school. Whereas, we can use an overhead projector in presenting writing drafts for classroom correction or to read.

Thus, teachers would find it so helpful to integrate these motivational strategies in their classrooms and help their pupils make the most of their language learning. Motivation is the key in teaching. Whether in teaching listening, speaking, reading, writing or grammar, if motivation is not aroused, the expected teaching results will not be gained.

Literature

1. Dornyei Z. Motivational strategies in the language classroom. -Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
2. Spolsky B. Conditions for Second Language Learning. Oxford University Press, 1989.

РЕЗЮМЕ

Мақолада инглиз тилини ўқитиш жараёнида ўқувчиларнинг кизиқишларини орттиришнинг самарадор усуллари таърифланади. Ўқитувчиларнинг дарсларда ҳар хил усуллардан ўринли фойдаланиши тил ўрганишда ўқувчиларнинг яхши натижаларга эришишига ёрдам беради.

РЕЗЮМЕ

В статье описываются эффективные приёмы работы для повышения мотивации в обучении английскому языку. Авторы статьи отмечают, что преподаватели должны интегрировать различные методы (стратегии) на уроках с целью помочь учащимся достичь успехов в изучении языка.

SUMMARY

This article is about effective ways of maintaining students' motivation in teaching English. The author of the article emphasize, that teachers should integrate the motivational strategies in their classrooms and help their pupils make the most of their language learning.